

HANDLINGSPLAN FOR Å IVARETA UTSATTE BARN OG UNGE

Innledning

Det vises til bydelens barne- og ungdomsplan som har sin forankring i Strategisk plan 2009-2011. Barne- og ungdomsplanen har følgende tre hovedmål:

- *Barnehagene gir et godt kvalitativt pedagogisk tilbud*
- *Bydelen har trygge oppvekstmiljøer og varierte fritidstilbud*
- *Utsatte barn og unge ivaretas gjennom et helhetlig og tverrfaglig samarbeid i bydelen*

For å oppnå hovedmålene er det utarbeidet konkrete handlingsplaner.

Denne handlingsplanen er knyttet til mål 3 og skal således bidra til at utsatte barn og unge blir ivaretatt gjennom et helhetlig og tverrfaglig samarbeid i bydelen

Bydel Gamle Oslo fremstår i dag som et av de mest urbane og folketette områdene i kommunen, et storbymiljø med mange spennende kvaliteter og utfordringer. Bydelens sentrumsnærhet har ført til en befolkningssammensetning som preges av mangfold både når det gjelder alder, etnisitet og sosial bakgrunn. Bydelen har mange utfordringer knyttet til å utvikle gode oppvekst- og levevilkår for barn og unge. Bydelen er en gjennomgangsbydel, den ligger sentralt og er et trafikkknutepunkt. Dette medfører at det er mange unge som er innom bydelen.

Ungdom som vokser opp her har lett adgang til omsetningssteder for narkotika, slik som Oslo City, Sentralbanestasjonen eller området langs Akerselva. Ungdom fra omliggende bydeler og kommuner trekker inn til sentrum der den sosiale kontrollen er liten i forhold til i mindre miljøer. Fristelsene er mange og det er viktig å ha positive aktiviteter for å forebygge uheldig utvikling. Samtidig er det av stor betydning at voksne som er på barns hovedarenaer, så tidlig som mulig, klarer å identifisere risikofaktorer og problemer.

Handlingsplanens målgruppe er utsatte barn og unge som har særlig behov for hjelp og støtte, kontakt, avlastning, aktivitetstilbud og/eller koordinert hjelp. Risikogruppene blir nærmere beskrevet i planen. Det blir også strategiene som skal være retningsgivende for alle ansatte som arbeider i forhold til målgruppen. Dette betyr at strategiene som er valgt må gjenspeiles i tjenestenes egne virksomhetsplaner og i budsjettet. En av hovedstrategiene er å videreutvikle det tverrfaglige samarbeidet. For at dette skal lykkes er det nødvendig å utvikle samarbeidskompetanse og felles forståelse. Under selve utarbeidelsen av handlingsplanen har det derfor vært sterkt fokus på samarbeid gjennom blant annet kompetanseheving der deltakerne har vært satt sammen på tvers av avdelinger og andre instanser. Dette har bidratt til en økt felles forståelse for problematikken rundt utsatte barn og unge.

Hovedmål

Utsatte barn og unge ivaretas gjennom et helhetlig og tverrfaglig samarbeid i bydelen

Målgruppen

Barn og unge som vokser opp med rusmisbrukende foreldre

Barn og unge som lever i en situasjon hvor foreldre ruser seg, er ekstra utsatte og sårbare. Foreldrene har i disse tilfellene vanskeligheter med å ivareta barn og unges behov. Dette kan gi negative utslag både i skolesammenheng (drop-out) og på fritiden. Det kan også føre til mangelfull respekt for voksne og enkelte søker seg til utsatte miljøer hvor de føler tilhørighet. Barn og unge kan ta på seg voksenrollen dersom omsorgen i hjemmet ikke er tilfredsstillende. Når foreldre har et rusmisbruk, vil dette også kunne gi seg utslag i dårlig økonomi fordi foreldre prioriterer rusmidler fremfor å betale daglige utgifter. En slik oppvekstsituasjon kan føre til eget rusmisbruk når barnet når tenåringsalderen og derigjennom øker risikoen for voldshandlinger og kriminalitet.

Barn av psykisk syke foreldre og barn/unge med psykiske problemer

Barn av psykisk syke foreldre har ofte vanskeligheter i oppveksten fordi de tar på seg hjelperollen og voksenrollen ovenfor foreldrene. I noen familier, spesielt i flerkulturelle, er det fortsatt tabubelagt å snakke om psykiske problemer hos det enkelte familiemedlem. Dette gjør det ekstra vanskelig for barn og unge, og det blir en utfordring for det offentlige hjelpeapparat å komme i posisjon for å gi hjelp. Det viser seg også at barn av psykisk syke foreldre i lav alder er i fare for å utvikle psykiske problemer. Dette kan gi seg utslag på forskjellige arenaer som barnehage, skole, SFO eller andre fritidstilbud. Bydelens tjenestesteder melder om at de ser en økning av psykiske problemer, både blant foreldre og barn/unge.

Barn og unge som lever med vold i nære relasjoner

Fysisk og psykisk vold i nære relasjoner kan utspille seg i familier hvor foreldre har et rusmisbruk og/eller psykiske problemer, eller der hvor det er konflikter mellom mor og far. Man ser også at det kan utøves vold mellom barn i en søskenflokk. Vold kan også være et element i barneoppdragelsen og/eller være en del av ungdomsmiljøer hvor konflikter oppstår. Alle former for vold, seksualisert/fysisk/psykisk, og også det å være vitne til vold, har stor skadevirkning på barn/unge og kan være medvirkende årsak til at det utvikles psykiske problemer og/eller rusproblemer når barna når tenåringsalder.

Barn og unge som utsettes for tvangsekteskap og/eller for kjønnslemlestelse:

Bydelen har en stor andel beboere med minoritetsbakgrunn. Disse har med seg ulike tradisjoner, som gjenspeiler seg i oppdragelsen av barna. I noen kulturer er det mer eller mindre aksept av tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse. Dette anses som vold – både fysisk og psykisk. Barn og unge som utsettes for dette, kan få store psykiske problemer. Dersom de unge ikke innretter seg etter foreldrenes pålegg om tvangsgifte, kan de bli utestengt fra familien sin. Når det gjelder kjønnslemlesting, foregår dette på ulike alderstrinn.

Barn og unge som er i faresonen i forhold til rusmisbruk og/eller kriminalitet

Noen ungdommer utvikler det som kan betegnes som lovbrudskarriere. Bydelen har en økning i ”unge gjengangere”, det vil si ungdom under 18 år som blir anmeldt for mer enn 3 lovbrudd. En utfordring for de som arbeider forebyggende i kommunen og politiet er å forhindre at ungdom utvikler en kriminell løpebane. Dersom nærmiljøet er ustabil og mangler sosial kontroll, øker risikoen for at ungdommene utvikler en uønsket adferd. Dette gjelder i større grad enn tidligere både gutter og jenter, selv om guttene fortsatt er i flertall. Bydelens sentrumsnærhet og mange lavinntektsfamilier gir betydelige utfordringer på dette området.

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne

Barn som har nedsatt funksjonsevne er spesielt utsatt dersom de vokser opp i familier med ulik problematikk som er nevnt ovenfor. Dette gjelder forsømmelser, psykiske, fysiske eller seksuelle overgrep. Forskning viser at barn med nedsatt funksjonsevne har større risiko for overgrep. Risikoen er ikke bare selve den nedsatte funksjonsevnen, men de situasjonene som funksjonshemmingen fører dem inn i. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne er ofte i kontakt med mange forskjellige mennesker på ulike pleie- og omsorgsarenaer. Avhengighet og nærhet er risikofaktorer ved ulike typer av overgrep. Barn og unge innenfor denne gruppen må som regel ha hjelp og følge, de er mindre selvstendige, lar seg lede og har vansker med å vurdere situasjoner. Derfor blir det en viktig oppgave for bydelen å sikre et godt tjenestetilbud i bydelen for barn og unge med nedsatt funksjonsevne som er i risiko for å bli utsatt for vold.

Barn og unge som lever under fattigdom

Barn som vokser opp i fattige familier må få mer offentlig oppmerksomhet, slik at de sikres samme muligheter og utvikling som andre barn. Barnefattigdom handler om barn- og unges manglende muligheter til å delta på lik linje med andre. FNs barnekonvensjon gir alle barn rett til tilfredsstillende levkår og rett til lek/fritid. Fattige barn forteller at en oppvekst uten penger fører til at de faller utenfor sosiale arenaer, får dårlig selvtillit og mistrivsel. Dermed går de glipp av verdifulle kontakter og den uformelle læringen som ofte finner sted under fritidsaktiviteter. Disse barna har en større sannsynlighet enn andre barn til å havne i en vanskelig livssituasjon når de blir voksne.

Andelen fattige barn i Oslo er nesten dobbelt så høy som i resten av landet. I Oslo skiller Bydel Gamle Oslo seg klart ut med den høyeste andelen fattige barn med 32.5 % i aldersspennet 0-17 år. Dette er barn i husholdninger med lavt utdanningsnivå, husholdninger som mottar sosialhjelp hvor ingen er yrkesaktive samt familier med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn som har store husholdninger.

(EUs mål for fattigdom: Barn som bor i husholdninger med en ekvivalent husholdningsinntekt som er mindre enn 60 % av medianinntekten til alle barnefamilier i Norge).

Barn og unge som har hatt deler av oppveksten i land med krig og konflikt og har vært utsatt for traumatiske hendelser

Barn som har vært utsatt for traumatiske hendelser i krigsområder, kan bære på egne opplevelser som de trenger hjelp til å bearbeide. De er ekstra sårbare dersom foreldrene også er traumatiserte etter krigsopplevelser. Det kan medføre at foreldrene ikke er i stand til å se barnas behov og ikke vil kunne ivareta barna på en tilfredsstillende måte. Barn fra krigsområder kan også være enslige mindreårige flyktninger og mangle det nettverk barn normalt har. Det er viktig at disse barn og unge får ivaretatt sine behov så tidlig som mulig og at de gis mulighet til å vokse opp i trygge og forutsigbare omgivelser. Barn og unge fra krigsområder har som regel mangelfull eller ingen skolebakgrunn, og vil også trenge hjelp til å mestre skole og lekser for å ha mulighet til å skaffe seg en utdanning og bli integrert i

samfunnet på en positiv måte.

Hovedstrategier for å nå målet

- **Videreutvikle det tverrfaglige samarbeidet**

Bydelen opprettet i 2005 tverrfaglige team for å sikre at utsatte barn og unge skal få relevante tiltak på et tidligst mulig tidspunkt. De tverrfaglige teamene møtes jevnlig for å holde oversikt over og utveksle informasjon om ungdomsmiljøet i bydelen. De skal også sikre at utsatte barn og unge som ”faller mellom flere stoler” blir ivaretatt ved å avklare nødvendige tiltak og ansvarsfordeling innad i bydelen. Det er opprettet 4 samarbeidsteam og et overordnet innsatsteam for å ivareta dette arbeidet. Innsatsteamet består av aktuelle enhetsledere i barne- og ungdomsavdelingene, sosialsjef ved inntakskontoret og leder ved forbyggende avsnitt på Grønland politistasjon. Barne- og ungdomspsykiatrien deltar ved behov og rektorene i bydelen et par ganger i året. I 2010 vil også tannhelsetjenesten bli invitert til å delta i teamene. Teamet behandler overordnede saker som gjelder barn og unge, eller saker som de andre teamene ikke har myndighet til å behandle. Teamet skal også bistå med forslag til løsninger i komplekse saker der barn og unge er involvert. De tverrfaglige teamene er forankret i bydelens ledelse.

Gjennom det tverrfaglige arbeidet har de ansatte fått bedre kunnskap om barn og unge og de ulike grupperingene i bydelen. Dette gjør at uro kan forebygges ved at det kan gripes inn på et tidlig tidspunkt og forhindre uheldig utvikling. Kjennskap til hverandre og felles kompetanseutvikling har ført til tettere og bedre samarbeid. Deltakerne i teamene har i 2009 fått opplæring i taushetsplikt og samhandling. Det er inngått forpliktende samarbeidsavtaler mellom ulike samarbeidspartnere. Disse vil bli fulgt opp av bydelens ledelse og revideres hvert år.

- **Tidlig identifisering og forebygging**

Til tross for godt tverrfaglig samarbeid avdekkes problemer i mange tilfeller for sent til å forhindre at barn utvikler adferds- og/eller rusproblemer. Det vurderes derfor som viktig å avdekke en bekymring på et tidligere tidspunkt. I 2009 har barneverntjenesten opprettet et eget voldsteam som håndterer alle bekymringsmeldinger om vold der barn og unge er involvert

For å komme inn på et tidligere tidspunkt, ønsker bydelen å heve kompetansen hos ansatte blant annet på helsestasjon og barnehager. Dette skal gjøres gjennom å danne små operative samtaleteam (OST) som skal være tverrfaglig sammensatt og som skal motta veiledning fra voldsteamet. De operative teamene skal delta i samtaler med foresatte og støtte ansatte i å gjennomføre bekymringssamtaler.

Prosjekt psykisk helse i Osloskolen er et samarbeidsprosjekt mellom skolene og bydelens tjenestesteder (skolehelsetjenesten, barnevern og ungdomstiltakene). Bydelen vil styrke sin innsats i dette prosjektet. Bydelen vil også videreføre regelmessige konsultasjonsmøter mellom barneverntjenesten og andre tjenester for barn og unge.

Det er viktig at foreldre har tillit til tjenesteapparatet og at de deltar aktivt i det tverrfaglige samarbeidet. Bydelen har derfor startet med foreldreveiledningsgrupper og har meget

positive erfaringer med dette. Dette er et viktig tiltak som vil styrkes med tanke på å identifisere problematikk på et tidlig stadium. Dette vil også kunne bidra til å styrke foreldrerollen.

Skolene har i dag egne ressursteam knyttet opp mot utsatte elever. Det vil bli vurdert om også representanter fra barnevernstjenesten og politiet bør delta her. Gjennom å igangsette målrettede tiltak knyttet til skolene styrkes samarbeidet med skolene. Dette kan bidra til at utsatte barn og unge blir identifisert på et tidligere tidspunkt. Bydelen vil derfor fortsatt prioritere å iverksette tiltak i samarbeid med skolene.

- **Kompetanseutvikling av ansatte**

Bydelen har fra 2008 hatt felles seminarer og temadager for ansatte og samarbeidspartnere som jobber med barn og unge. De to siste årene har det vært særlig fokus på temaene "Vold mot barn", "Barnesamtalen" og "Kjønnslemlestelse/tvangsekteskap". Gjennom å få felles fagkunnskap og samarbeidskompetanse har ansatte fått innsikt i hvordan man kan handle for å hjelpe barn og foreldre på et tidligst mulig tidspunkt. Bydelen vil fortsatt satse på felles kompetanseheving og har utarbeidet plan over kurs og seminarier for 2009 og deler av 2010. (Se opplæringsplan som følger som et vedlegg til planen).

Handlingsplan 2009-2012

Område	Tiltak/aktivitet
Nyfødte	<p>Koordinere informasjon om risikofamilier gjennom et samarbeid mellom politiet, barnevern og helsestasjoner via innsatsteamet.</p> <p>Informere om foreldreforbereidende kurs i moskeene.</p> <p>Gjennomføre hjemmebesøk hos alle nybakte foreldre.</p>
Foreldreveiledning	<p>Tilby nybakte foreldre deltakelse i barselgruppe og samlivskurs.</p> <p>Videreføre dialogmøter med somaliske foreldre. Barneverntjenesten og helsestasjons- og skolehelsetjenesten har hatt 3 dialogmøter med somaliske foreldre i 2009. På disse møtene har cirka 40 personer møtt opp. Tema har vært informasjon om tjenestene og spørsmål rundt samarbeidet mellom disse. Et annet tema som er blitt tatt opp er frivilligheten rundt underlivsundersøkelse ved mistanke om kjønnslemlestelse.</p> <p>Gi gruppeveiledning til foresatte som har barn i språkgruppene. Tilbudet startet opp i 2009 og vi utvides i 2010. Foresatte får veiledning i grensesetting, kosthold, helse m.m. litt ut fra gruppens behov.</p> <p>Tilby veiledning til foreldre med barn som har nedsatt funksjonsevne i samarbeid med Frambu kompetansesenter. Samarbeidsprosjekt mellom Fagsentret og Frambu</p>
Gruppevirksomhet	<p>Opprette samtalegrupper for barn som har foreldre som har rusproblematikk og/eller psykiske problemer.</p> <p>Opprette samtalegrupper for ungdom som lever/har levd i familier med rusproblematikk og/eller psykiske problemer.</p>

	<p>Videreføre grupper for traumatiserte barn og ungdommer.</p> <p>Tilby deltakelse i samtalegrupper til foreldre om foreldrerollen.</p>
Forebygging av skole "drop out"	<p>Kartlegge tidlig skoleskulk. Dette gjøres gjennom et samarbeid mellom skolehelsetjenesten og skolene.</p> <p>Tilby alternativ opplæring/arbeidstrening i deler av skoletiden</p>
Voldsteam	<p>Gjøre barnevernets voldsteam bedre kjent på bydelens tjenestesteder og andre etater samt styrke samarbeidet med politi. Barnevernets voldsteam ble etablert i 2009.</p>
Miniteam	<p>Sette sammen flere miniteam og videreutvikle dette som metode. Miniteam er små team satt sammen av representanter fra områdeteamene som skal følge opp enkelt barn og ungdommer som er ekstra utsatte. Teamene er tverrfaglig sammensatt.</p>
Operative samtaleteam (OST)	<p>Danne små operative samtaleteam (OST) som skal være tverrfaglig sammensatt og som skal motta veiledning. De operative teamene skal delta i samtaler med foresatte og støtte ansatte i å gjennomføre bekymringssamtaler</p>
Informasjon	<p>Utarbeide en brosjyre om vold i nære relasjoner og oversette denne til ulike språk. Brosjyren bør ligge på ulike venteværelser</p> <p>Gjennomføre informasjonsmøter om skadevirkninger i forbindelse med vold for ulike grupper. Møtene gjennomføres i samarbeid mellom barnevernet, politi, skole, barnehage, barnevern, helsestasjon og sosialkontor</p> <p>Invitere politi til å undervise om temaer knyttet til narkotika, vold og kriminalitet på ungdomstrinnet i skolen.</p>
Forebygging av kjønnslemlestelse	<p>Informere ansatte og beboere om hvor de skal henvende seg i forbindelse med spørsmål rundt kjønnslemlestelse. Benytte kompetansen til SEIF, Røde kors og UDI. Formidle helsestasjonens og skolehelsetjenestens informasjonsbrosjyrer.</p> <p>Innkalle foreldre til samtale på skole/barnehage når familier skal på ferie til hjemlandet, for å presisere at kjønnslemlestelse er ulovlig og kan føre til straff her i Norge.</p> <p>Gi systematisk informasjon om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap på barne- og ungdomstiltakene og skolene. Spesiell oppmerksomhet på ungdom/ektefelle i gifteklar alder som har nedsatt funksjonsevne.</p>
Barn og unge med nedsatt funksjonsevne som er ekstra utsatte	<p>Styrke samarbeidet mellom Fagsenteret og Barnevernstjenesten rundt barn med adferdsproblemer. Barna og familiene trenger ofte hjelp fra begge instanser.</p> <p>Utvikle flere aktivitetstilbud til ungdom med nedsatt funksjonsevne i de ordinære tjenestene. Det skal gjennomføres en idédugnad mellom GOKOs, Frigo, andre barne- og ungdomstiltak og Fagsenteret. Per i dag har bydelen et fritidstilbud til ungdom med nedsatt funksjonsevne på Jordal skole.</p> <p>Sørge for at alle barn og unge som har rett til å få utarbeidet</p>

	<p>Individuell plan får dette. Individuell plan (IP) er et godt verktøy for at barn og unge med nedsatt funksjonsevne får sine behov kartlagt og etablert et godt tverrfaglig samarbeid rundt familiene.</p> <p>Videreføre arbeidstrening/praksisplasser for ungdom med nedsatt funksjonsevne.</p>
<p>Fattigdoms- problematikken</p>	<p>Videreføre Frigos friluftsgupper. Frigo har både gutte- og jentegrupper som får delta på ulike typer friluftsliv på ettermiddager og helger.</p> <p>Videreføre ordningen med gratis utlån av friluftsutstyr. Frigo har et stort utstyrlager som barn, ungdom og familier i bydelen kan låne gratis.</p> <p>Videreføre ferie- og fritidssatsingen i skolens ferier. Hvert år blir det arrangert aktiviteter i alle skolens feriedager.</p> <p>Videreføre og utvide ungdomsverkstedet. Dette er et tilbud til ungdom som trenger penger og som ikke greier å skaffe en ekstrajobb i tillegg til skolen. De får tilbud om å jobbe på ungdomsverkstedet som utfører enklere vedlikeholdsoppgaver i bydelen.</p>
<p>Rusproblematikk</p>	<p>Videreføre frivillig urintaking av ungdommer i risikozonen.</p> <p>Videreføre oppfølging av ungdom med urinprøve som påtaleunntatelse.</p> <p>Videreføre prosjektet ”rusfrie helger”.</p> <p>Tilby hasjavenningskurs ”Ut av tåka” til ungdom.</p> <p>Følge opp ungdom med mistanke om et begynnende rusmisbruk. Fokusområde for utekontaktene i 2010</p>
<p>Volds- og kriminalitets- forebygging</p>	<p>Videreføre den oppsøkende virksomheten og utvide oppfølging av ungdom med utagerende adferd. Bydelen har 4 utekontakter som felter i utsatte områder.</p> <p>Videreføre og styrke ART som metode. ART (Agression replacement training) er en metode som benyttes for at ungdom skal lære å håndtere egen aggresjon.</p> <p>Videreføre kompetansegivende kurs til arbeidsledig ungdom Kursene gir arbeidsledig ungdom mulighet til å lære seg ferdigheter innen webdesign, reparasjoner av PC-er, film- og videoteknikk samt kafè og cateringdrift.</p> <p>Videreutvikle mentorvirksomhet for oppfølging av ungdom i gjengangerprosjektet. Unge gjengangere er ungdom under 18 år som har mer enn fire straffbare forhold.</p>